

SOSIALISMI JA TALONPOIKAISTO

Vallankumous, joka Venäjällä on käynnissä, on yleiskansallinen vallankumous. Koko kansan edut ovat joutuneet sovittamattomaan ristiriitaan niiden henkilöiden pienen ryhmän etujen kanssa, jotka muodostavat itsevaltiudellisen hallituksen ja kannattavat sitä. Itse nykyisen yhteiskunnan, joka on rakennettu tavaratalouden perustalle eri luokkien ja väestöryhmien etujen ollessa tavattoman erilaisia ja ristiriitaisia, olemassaolo vaatii itsevaltiuden hävittämistä, poliittista vapautta, hallitsevien luokkien etujen avointa ja välitöntä ilmaisemista valtion rakenteessa ja hallinnossa. Demokraattinen kumous, joka on yhteiskunnallis-taloudelliselta olemukseltaan porvarillinen, ei voi olla ilmaisematta koko porvarillisen yhteiskunnan tarpeita.

Mutta itse tämä yhteiskunta, joka nyt näyttää yhtenäiseltä ja eheältä taistelussa itsevaltiutta vastaan, on peruuttamattomasti pääoman ja työn välisen kuilun kahtiajakama. Itsevaltiutta vastaan nousset kansa ei ole yhtenäistä kansaa. Omistajat ja palkkatyöläiset, vähäinen määrä („ylimmat kymmenen tuhatta”) pohattoja — ja kymmeniä miljoonia omistamattomia ja työtätekeviä — ne ovat todellakin „kaksi kansakuntaa”, kuten eräs kaukonäköinen englantilainen sanoi jo XIX vuosisadan alkupuoliskolla⁸⁹. Taistelu proletariaatin ja porvariston välillä on päiväjärjestyksessä koko Euroopassa. Tämä taistelu on kauan sitten siirtynyt jo Venäjällekin. Nykyajan Venäjällä eivät vallankumouksen sisältöä muodosta kaksi taistelevaa voimaa, vaan kaksi erillistä ja eriluontoista sosiaalista sotaa: toinen nykyisen itsevaltiudellis-maatorjuudellisen järjestelmän uumenissa, toinen tulevan, silmiemme edessä jo syntymässä

(1)

Социализм и экспроприация.

Рабство, эксплуатация крестьян, а также и отмена
денег. Мы знаем, что в эпоху рабства в римском обществе возникли
первые элементы экспроприации, когда рабовладельцы вынуждены
были отдавать часть своего имущества в пользу рабов, а рабы
вынуждены были отдавать часть своего имущества в пользу
рабовладельцев. Это было первое проявление экспроприации.
В эпоху феодализма экспроприация была более развита. Феодалы
вынуждены были отдавать часть своего имущества в пользу
крестьян, а крестьяне вынуждены были отдавать часть своего
имущества в пользу феодалов. Это было второе проявление
экспроприации. В эпоху капитализма экспроприация была
еще более развита. Капиталисты вынуждены были отдавать
часть своего имущества в пользу рабочих, а рабочие
вынуждены были отдавать часть своего имущества в пользу
капиталистов. Это было третье проявление экспроприации.

Но если экспроприация есть неизбежное следствие
развития общества, то почему же она не происходит
сама собой? Почему же она происходит только в
эпоху рабства, феодализма и капитализма? Почему же
она не происходит в эпоху коммунизма? Это объясняется
тем, что в эпоху коммунизма экспроприация не имеет
никакого смысла. В эпоху коммунизма экспроприация
не имеет никакого смысла, потому что в эпоху коммунизма
экспроприация не имеет никакого смысла.

olevan porvarillis-demokraattisen järjestelmän uumenissa. Toinen on yleiskansallista taistelua vapauden puolesta (porvarillisen yhteiskunnan vapauden puolesta), demokratian puolesta, s.o. kansan itsevaltiuden puolesta, toinen on proletariaatin luokkataistelua porvaristoa vastaan yhteiskunnan sosialistisen järjestämisen puolesta.

Näin ollen sosialistien hartioille lankeaa raskas ja vaikea tehtävä — käydä samanaikaisesti kahta sotaa, jotka ovat aivan erilaisia sekä luonteensa, tarkoitusperiensä että sosiaalisten voimiensa kokoonpanon puolesta, voimiensa, jotka voivat päättäväisesti osallistua jompaankumpaan sotaan. Sosialidemokratia on asettanut selvästi ja ratkaissut varmasti tämän vaikean tehtävän sen ansiosta, että se on ottanut koko ohjelmansa perustaksi tieteellisen sosialismin, s.o. marxilaisuuden, sen ansiosta, että siitä on tullut sen yleismaailmallisen sosialidemokratian armeijan osasto, joka on tarkistanut, varmentanut, selittänyt ja kehiteltyt yksityiskohtaisemmin marxilaisuuden väittämiä mitä erilaisimpien Euroopan maiden demokraattisten ja sosialististen liikkeiden pitkän sarjan kokemusten pohjalla.

Vallankumouksellinen sosialidemokratia on jo aikoja sitten osoittanut ja todistanut Venäjän demokrasmin porvarillisen luonteen, alkaen liberaalis-narodnikkilaisesta demokrasmistista ja päättyen sen „osvobozhdenijelaiseen” muotoutumaan. Se on aina osoittanut porvarillisen demokrasmin kiertämättömän puolinaisuuden, rajoittuneisuuden ja ahtauden. Se on asettanut sosialistisen proletariaatin eteen demokraattisen vallankumouksen kaudella tehtävän: vetää puolelleen talonpoikaiston joukot, tehdä tehottomaksi porvariston horjunta sekä murtaa ja nujertaa itsevaltius. Demokraattisen vallankumouksen ratkaiseva voitto on mahdollinen ainoastaan proletariaatin ja talonpoikaiston vallankumouksellis-demokraattisen diktatuurin muodossa. Mutta mitä nopeammin ja täydellisemmin tämä voitto toteutuu, sitä pikemmin ja syvemmin kehittyy uusia ristiriitoja ja uusi luokkataistelu täysin demokrasoidun porvarillisen järjestelmän areenalla. Mitä täydellisemmin me toteutamme demokraattisen kumouksen, sitä lähemmäksi me tulemme sosialistisen kumouksen tehtäviä, sitä tuimemmaksi ja kärkevämmäksi käy proletariaatin taistelu porvarillisen yhteiskunnan varsinaisia perustoja vastaan.

Sosialidemokratian on käytävä hellittämätöntä taistelua kaikkea tästä proletariaatin vallankumouksellis-demokraattisten ja sosialististen tehtävien asettelusta poikkeamista vastaan. On järjetöntä olla huomioimatta tämän vallankumouksen demokraattista, s.o. pohjaltaan porvarillista luonnetta, on järjetöntä sen vuoksi asettaa sellaisia tunnuksia kuin vallankumouksellisten kommuunien muodostaminen. On järjetöntä ja taantumuksellista vähentää proletariaatin demokraattiseen vallankumoukseen osallistumisen, ja sitä paitsi johtavan osallistumisen, tehtäviä ja karttaa esimerkiksi proletariaatin ja talonpoikaiston vallankumouksellis-demokraattisen diktatuurin tunnusta. On järjetöntä sekoittaa demokraattisen ja sosialistisen vallankumouksen tehtävät ja ehdot, jotka ovat, toistamme sen, erilaisia sekä luonteensa että niihin osallistuvien sosiaalisten voimien kokoonpanon kannalta.

Juuri tätä viimeksi mainittua virhettä aiommekin nyt kosketella yksityiskohtaisesti. Luokkaristiriitojen kehittymättömyys kansan keskuudessa yleensä ja varsinkin talonpoikaiston keskuudessa on kiertämätön ilmiö demokraattisen vallankumouksen kaudella, vallankumouksen, joka ensi kerran luo perustat kapitalismin todella laajalle kehitykselle. Ja tämä talouden kehittymättömyys aiheuttaa muodossa tai toisessa sosialismin takapajuisten muotojen säilymisen ja henkiinheräämisen, sosialismin, joka on pikkuporvarillista sosialismia, sillä se ihannoii sellaisia uudistuksia, jotka eivät mene pikkuporvarillisten suhteiden puitteita kauemmaksi. Talonpoikaisjoukko ei tajua eikä voi tajuta sitä, että täydellisin „vapaus” ja vaikkapa kaikenkin maan „oikeudenmukaisin” jako ei ainoastaan ole hävittämättä kapitalismia, vaan päinvastoin luo ehdot kapitalismin erikoisen laajalle ja voimaperäiselle kehitykselle. Ja samaan aikaan, kun sosialidemokratia ottaa erikseen ja kannattaa näistä talonpoikaisista pyrkimyksistä ainoastaan niiden vallankumouksellis-demokraattista sisältöä, pikkuporvarillinen sosialismi kohottaa talonpoikain tiedottomuuden teoriaksi sekoittaen tai sulauttaen yhteen todellisen demokraattisen ja kuvitellun sosialistisen kumouksen ehdot ja tehtävät.

Tämän epäselvän pikkuporvarillisen ideologian havainnollisimpana ilmauksena on „socialistivallankumouksellisten” ohjelma, — oikeammin ohjelmaluonnos, „socialistivallankumouksellisten”, jotka kiiruhtivat sitä aikaisemmin

Julistamaan itsensä puolueeksi, mitä vähemmän heillä olivat kehittyneet puolueen muodot ja edellytykset. Eritellessämme heidän ohjelmaluonnostaan (ks. „Vperjod” № 3 *) meillä jo oli tilaisuus osoittaa, että sosialistivallankumouksellisten katsomusten lähtökohtana on vanha venäläinen narodnikkilaisuus. Mutta koska Venäjän koko taloudellinen kehitys, Venäjän vallankumouksen kulku kokonaisuudessaan armatomasti ja säälimättömästi kiskovat joka päivä ja joka tunti pohjaa puhtaan narodnikkilaisuuden tukipylväiden alta, niin sosialistivallankumouksellisten katsomuksista tulee kiertämättä eklektisiä. Narodnikkilaisuuden reikiä he yrittävät paikata marxilaisuuden opportunistisen muoti-„kritiikin” paikoilla, mutta kuluneet vaatteet eivät tule siitä vahvemmiksi. Yleensä heidän ohjelmansa on jotain absoluuttisen elotonta, sisäisesti ristiriitaista, sellaista, mikä Venäjän sosialismin historiassa ilmaisee ainoastaan erään vaiheen tiellä maaorjuudellisesta Venäjästä porvarilliseen Venäjään, tiellä „narodnikkilaisuudesta marxilaisuuteen”. Tähän määritelmään, joka on tyypillinen hyvin monille nykyaikaisen vallankumouksellisen ajattelun enemmän tai vähemmän pienille virtauksille, sopii myös Puolan sosialistisen puolueen (PPS) uusin agraariohjelman luonnos, joka on julkaistu „Przedświt'in” ** numeroissa 6—8.

Luonnos jakaa agraariohjelman kahteen osaan. I osa esittää „reformit, joiden toimeenpanemiseksi yhteiskunnalliset ehdot ovat jo kypsyneet”; II osa — „muotoilee I osassa esitettyjen agraarireformien kruunauksen ja integraation”. I osa jakaantuu vuorostaan kolmeen osastoon: A) työnsuojelu — vaatimukset maalaisproletariaatin hyväksi; B) agraarireformit (ahtaassa mielessä, eli, niin sanoaksemme, talonpoikain vaatimukset) ja C) maalaisväestön suojelu (itsehallinto j.n.e.).

Askelena marxilaisuutta kohti tässä ohjelmassa on yritys erottaa maksimiohjelmasta jokin minimiohjelman tapainen, — sitten aivan itsenäinen, puhtaasti proletaarisluontoisten vaatimusten asettelu, — edelleen sen myöntäminen ohjelman motiiveissa, että sosialistille on aivan sallimatonta „imarrella talonpoikaisjoukkojen omistajanvaistoja”. Oikeastaan jos harkittaisiin täysin perusteellisesti sitä totuutta, jonka tämä viimeinen teesi sisältää, ja jos sitä kehiteltäisiin

* Ks. Teokset, 8. osa, ss. 68—75. Toim.

** — „Sarastus”. Toim.

johdonmukaisesti loppuun saakka, niin syntyisi kiertämättä ehdottoman marxilainen ohjelma. Mutta siinä se onnettomuus onkin, että PPS ei ole johdonmukaisesti proletaarinen puolue, koska se ammentaa aatteitaan yhtä halukkaasti marxilaisuuteen kohdistuvan opportunistisen kritiikin lähteestä. „Maaomaisuuden todistamattoman keskittymistendenssin vuoksi”, saamme lukea ohjelman motiiveista, „on järjetöntä ryhtyä puolustamaan tätä talousmuotoa täysin vilpittömästi ja varmana sekä saada talonpoika vakuuttuneeksi pientalouksien häviämisen kiertämättömyydestä”.

Tämä ei ole mitään muuta kuin porvarillisen poliittisen taloustieteen kaikuja. Porvarilliset taloustieteilijät yrittävät kaikin voimin herättää pientalonpojassa aatetta kapitalismin yhteensopivaisuudesta pienen maanviljelijä-omistajan hyvinvoinnin kanssa. Sen vuoksi he hämäröivät maaomaisuuden keskittymistä koskevalla erillisluntoisella kysymyksellä yleisen kysymyksen tavarataloudesta, pääoman harjoittamasta sorrosta, talonpoikaisen pientalouden lamaantumisesta ja sen polkemisesta. He sulkevat silmänsä siltä, että erikoisilla kauppamaanviljelyksen aloilla suurtuotanto kehittyy niin pienen kuin keskikokoisinkin maanomistuksen pohjalla, että tämä omistus rappeutuu niin vuokrauksen kasvun vuoksi ja hypoteekkisorron alla kuin myös koronkiskuruuden painostuksesta. He jättävät varjoon suurtalouden teknillistä etevämmyyttä koskevan kiistämättömän tosiasian maanviljelyksessä ja talonpojan elämänehtojen huononemisen hänen taistellessaan kapitalismia vastaan. PPS:n sanoissa ei ole mitään muuta kuin se, että niissä toistetaan näitä porvarillisia ennakkoluuloja, joita nykyaikaiset Davidit⁹⁰ herättävät henkiin.

Teoreettisten näkökantojen horjuvaisuus vaikuttaa myös käytännön ohjelmaan. Ottakaa I osa — agraarireformit ahtaassa mielessä. Toisaalta saatte lukea pykälän 5) „Kaikkien rajoitusten lakkauttaminen osuusmaita ostettaessa ja 6) sharvarkien⁹¹ ja kuormakyytien (luontaisrasitusten) lakkauttaminen”. Nämä ovat puhtaasti marxilaisia minimivaatimuksia. Esittäessään ne (varsinkin 5. pykälän) PPS ottaa askelen eteenpäin verrattuna meikäläisiin sosialistivallankumouksellisiin, joiden yhteisenä heikkoutena „Moskovskije Vedomostin” kanssa on kuuluisa „maaosuuksien luovuttamattomuus”. Esittäessään ne PPS on aivan lähellä marxilaisuuden aatetta taistelusta maaorjuuden jätteitä

vastaan, mikä on nykyisen talonpoikaisliikkeen perusta ja sisältö. Mutta lähetessään tätä aatetta PPS on kaukana sen täydellisestä ja tietoisesta hyväksymisestä.

Tarkastelemamme minimiohjelman tärkeimmissä pykälissä sanotaan: „1) apanaasitilojen, valtion ja papistolle kuuluvien tilojen kansallistaminen konfiskoimalla; 2) suuren maaomaisuuden kansallistaminen, jos ei ole välittömiä peri-jöitä; 3) metsien, jokien ja järvien kansallistaminen”. Näitä vaatimuksia vaivaavat kaikki sellaisen ohjelman puutteellisuudet, joka asettaa tänä ajankohtana etutilalle maan kansallistamisvaatimuksen. Niin kauan kuin ei ole olemassa täydellistä poliittista vapautta ja kansan itsevaltiutta, niin kauan kuin ei ole olemassa demokraattista tasavaltaa, on kansallistamisvaatimuksen esittäminen enneaikaista ja tyh-mää, sillä kansallistaminen on valtion käsiin siirtymistä, mutta nykyinen valtio on poliisi- ja luokkavaltio, huomispäivän valtio tulee olemaan ainakin luokkavaltio. Sellaisena tunnuksena taas, joka vie eteenpäin demokratisoinnin suun-taan, tämä vaatimus on erittäin kelpaamaton, sillä se ei pane painopistettä talonpoikien ja tilanherrojen välisiin suhteisiin (talonpojat ottavat itselleen tilanherrojen maat), vaan tilanherrojen ja valtion välisiin suhteisiin. Tällainen kysymyksen asettelu on perinjuurin väärä, kun on puhe sellaisesta ajankohdasta, jolloin talonpojat taistelevat val-lankumouksellisesti maasta sekä tilanherroja että tilan-herrojen valtiota vastaan. Vallankumoukselliset talonpoi-kaiskomiteat konfiskointia varten ja konfiskoinnin aseena,— siinä ainoa tuollaista ajankohtaa vastaava tunnus, joka vie eteenpäin luokkataistelua tilanherroja vastaan erottamatto-massa yhteydessä tilanherravaltion vallankumoukselliseen murskaamiseen.

Muut agraariminimiohjelman pykälät PPS:n luonnok-sessa ovat seuraavat: „4) omistusoikeuden rajoittaminen, mikäli se muuttuu haitaksi millaisille hyvänsä maanvilje-lyksen parannuksille (maanparannuksille), jos asiasta kiinnostuneiden enemmistö katsoo nämä parannukset tar-peellisiksi; ...7) viljan palo- ja raevakuutuksen sekä karjan kulkutautivakuutuksen kansallistaminen; 8) lainsäädännöl-linen myötävaikutus valtion taholta maanviljelysarttelien ja kooperatiivien perustamiseen; 9) maanviljelyskoulut”.

Nämä pykälät on tehty täysin sosialistivallankumouksel-listen hengessä tai (mikä on samaa) täysin porvarillisen

reformaattoruuden hengessä. Niissä ei ole mitään vallankumouksellista. Tietenkin ne ovat edistyksellisiä, se on kiistatonta, mutta ne ovat edistyksellisiä omistajain etujen kannalta. Kun niitä esittää sosialisti, niin se merkitsee nimenomaan omistajanvaistojen imartelua. Niiden esittäminen on samaa kuin valtion myötävaikutuksen vaatiminen trusteeille, kartelleille, syndikaateille ja teollisuudenharjoittajain yhdistyksille, jotka ovat yhtä „edistyksellisiä” kuin kooperatiivit, vakuutus y.m.s. maanviljelyksessä. Kaikki se on kapitalistista edistystä. Siitä huolehtiminen ei kuulu meille, vaan isännille, liikkeenharjoittajille. Proletaarinen sosialismi, erotuksena pikkuporvarillisesta sosialismista, jättää ruhtinaitten de Roquigny'en, zemstvomes-tilanherrojen y.m.s. tehtäväksi huolehtia isäntien ja pikkuisäntien kooperatiiveista, mutta itse se huolehtii kokonaan ja yksinomaan *palkkatyöläisten* kooperatiiveista tarkoituksena *taistelu isäntiä vastaan*.

Katsokaa nyt ohjelman II osaa. Se on kokoonpantu yhdestä seuraavanlaisesta pykälästä: „Suurmaaomaisuuden kansallistaminen konfiskoimalla. Kyntömaat ja niityt, jotka kansa täten saa, on jaettava osuuksiin ja siirrettävä maattomille ja vähämaisille talonpojille pitkäksi aikaa taatuiksi vuokramaiksi”.

Onpa se mainio „kruunaus”, sanos muuta! Puolue, joka nimittää itseään sosialistiseksi, ei „agraarireformien kruunaukseksi ja integraatioksi” esitä lainkaan yhteiskunnan sosialistista järjestämistä, vaan järjettömän pikkuporvarillisen utopian. Edessämme on mitä havainnollisin näyte demokraattisen ja sosialistisen kumouksen täydellisestä sotkemisesta keskenään, niiden erilaisten tarkoituksperien täydellisestä ymmärtämättömyydestä. Maan siirtyminen tilanherroilta talonpojille voi olla — ja kaikkialla Euroopassa on ollutkin — demokraattisen kumouksen erottamattomana osana, porvarillisen vallankumouksen eräänä saavutuksena, mutta vain porvarilliset radikaalit voivat nimittää sitä kruunaukseksi tai päätökseen viemiseksi. Maan uudestijakaminen niiden tai näiden omistajaryhmien kesken, niiden tai näiden isäntäluokkien kesken voi olla edullista ja tarpeellista demokratian voiton hyväksi, maaorjuuden jälkien täydellisen poisjuurimisen hyväksi, joukkojen elintason kohottamisen, kapitalismin kehityksen jouduttamisen y.m.s. hyväksi,— tuollaisen toimenpiteen mitä päättävin

kannattaminen voi olla sosialistiselle proletariaatille välttämätöntä demokraattisen vallankumouksen kaudella, mutta „kruunauksena ja päätökseen viemisenä” voi olla ainoastaan *socialistinen* tuotanto, eikä talonpoikainen pientuotanto. Pientalonpoikaisen vuokrauksen „takaaminen” tavaratalouden ja kapitalismin säilyessä on taantumuksetta pikkuorvarillista utopiaa eikä mitään muuta.

Nyt näemme, että PPS:n perusvirhe ei ole yksistään sille ominainen, ei ainutlaatuinen eikä satunnainen. Se ilmaisee kirkkaammassa ja selvemmissä muodossa (kuin sosialistivallankumouksellisten kuuluisa „socialisointi”, jota itse sosialistivallankumouksellisetkaan eivät ymmärrä) koko venäläisen narodnikkilaisuuden, *koko* venäläisen porvarillisen liberalismiin ja radikalismiin *perusvirheen* agraarikysymyksessä aina siihen virheeseen saakka, mikä ilmeni puheenvuoroissa, joita käytettiin zemsstvomiesten viimeisessä (syyskuun) edustajakokouksessa Moskovassa.

Tämä perusvirhe voidaan ilmaista näin:

Lähimpien päämäärien asettelussa PPS:n ohjelma ei ole vallankumouksellinen. Lopullisten päämääriensä kannalta se ei ole sosialistinen.

Tahi toisin sanoen: demokraattisen ja sosialistisen kumouksen välisen eron ymmärtämättömyys johtaa siihen, että demokraattisissa tehtävissä ei ilmene niiden todella vallankumouksellinen puoli ja sosialistisiin tehtäviin tuodaan porvarillis-demokraattinen maailmankäsitys kaikessa epäselvyydessään. Syntyy tunnus, joka demokraatille ei ole riittävän vallankumouksellinen, joka sosialistille on anteeksi-antamattoman sekava.

Sosialidemokratian ohjelma päinvastoin tyydyttää niin todella vallankumouksellisen demokratismin kannattamisen kuin myös selvän sosialistisen päämäärän asettamisen kaikkia vaatimuksia. Nykyisessä talonpoikaisliikkeessä näemme taistelun maaorjuutta vastaan, taistelun tilanherroja ja tilanherravaltiota vastaan. Me kannatamme tätä taistelua loppuun saakka. Tällaisen kannattamisen ainoana oikeana tunnukseksi on: konfiskointi vallankumouksellisten talonpoikaiskomiteain kautta. Mitä konfiskoiduille maille tehdään — se on toisarvoinen kysymys. Sitä emme ratkaise me, vaan talonpojat. Sitä ratkaistaessa alkaa nimenomaan taistelu proletariaatin ja porvariston välillä talonpoikais-tossa. Sen vuoksi me joko jätämme tämän kysymyksen

avoimeksi (mikä on niin kovin vastenmielistä pikkuporvarillisille haavesuunnittelijoille) tahi viittaamme puolestamme vain tien *alkuun* nähden otrezkamaiden poisottamisen muodossa (jota vähän ajattelevat ihmiset pitävät liikkeen esteenä, sosialidemokratian lukuisista selityksistä huolimatta).

Sitä varten, että nykyajan Venäjällä kiertämätön agraari-reformi voisi suorittaa vallankumouksellis-demokraattisen tehtävänsä, on olemassa vain yksi keino: sen suorittaminen itsensä talonpoikien vallankumouksellisella aloitteellisuudella, vastoin tilanherrojen ja byrokratian tahtoa, vastoin valtion tahtoa, s.o. suorittaminen vallankumouksellista tietä. Huonoinkin maanjako *tällaisen* uudistuksen jälkeen on oleva nykyistä parempi kaikilta näkökulmilla katsoen. Ja tämän tien me osoitamme asettaessamme painopisteeksi vallankumouksellisten talonpoikaiskomiteain perustamisen vaatimuksen.

Mutta samalla me sanomme maalaisproletariaatille: „Talonpoikain radikaalisinkaan voitto, jota sinun on nyt kaikin voimin edistettävä, ei pelasta sinua kurjuudesta. Sitä tarkoitusta varten on olemassa vain yksi keino: koko proletariaatin — sekä teollisuus- että maatalousproletariaatin — voitto koko porvaristosta, sosialistisen yhteiskunnan perustaminen”.

Yhdessä isäntätalonpoikien kanssa tilanherroja ja tilanherravaltiota vastaan, yhdessä kaupunkilaisproletariaatin kanssa koko porvaristoa ja kaikkia isäntätalonpoikia vastaan. Sellainen on tietoisien maalaisproletariaatin tunnus. Ja vaikka pikkuisännät eivät heti tai ehkä eivät lainkaan hyväksy tätä tunnusta, niin siitä tulee kuitenkin työläisten tunnus, koko vallankumous varmentaa sen kiertämättömästi, se pelastaa meidät pikkuporvarillisilta illuusioilta, se osoittaa meille selvästi ja määrätysti sosialistisen päämäärämme.